

Profet Sekaraiago Po Aşei Buku Hasia nedabo po

Profet Sekaraia aga te profet Hagai dali deli şe ebo bidi dao. Agai bomai homugo me te Juda we bidigo te Godigo tempel be ma şenama tama doloba pai kolesaga yai we bidi ma pedalomainu homu yalio. Sekaraiago me augwali dali Godigo wiegi yai kolesaga yaibao po augwalibolo pusa mani, te wiegi yai sogo pedelaibao po pusali

Te profet po dago te Dađ 1-8de te elalubo po te buku Esekiel me Danielde suali po tiwai si dao. Sekaraia agai nade subo şe dabe tiwai suali, tama haniani po page begelama pusai po dabe tede elaluali.

Te Dađ 9-14 tede te nosali pedalabo nai dabe po elalubo. Teda te Godigo tigidali we bidigo kolesaga osola subo sogo tiaibao, me Godigo agai şe emainu bidi me tagala palobode. Te meba po begelama wali po te nosali Jisasgo yali şe dabe po dolo si kadu walio.

Sekaraia agai nade subo nai dabe tiwai suali

(Dađ 1–6)

Genuai Bidigo te po wali, aga we bidi augwali agaba ma asomainao po wali

¹ Te king Darius aga kantri Persiade king bidali sogo, te aga king bidibadi kibu be namba 2

wabode, te 8 poluade, God Genuai Bidigo e po te profet Sekaraiabolo mani. Te Sekaraia aga te Berekiago ogwa dao, te Berekia te Idogo ogwa dao. *

² Genuai Bidi Aga Tigidali Bomo Elalubo Bidigo Sekaraiabolo aga we bidibolo e tama po pusao po wali, “Ena Genuai Bidi, polobadu eno dagego wai dabe dali sebe mu yai dao. ³ Tiali goli megı da, eno dagebolo e tama po e walobao, dage enaba geasa ma asişo, tama eno dage tau sagasaibao. ⁴ Dagego duga wai dabego yali se tiwai igimio. Te eno poloba profet dabego augwalibolo te dwai kolesagaba tudi ola mao po obadi, augwaligo te dwai kolesagaba tudi ola mawai menio. Tiali goli augwaligo eno po odai menio. ⁵ Megı da, dagego wai dabe polo isila pai dao, tama te profet dabe augwali me isai dao. ⁶ Tiali goli eno po te profet sibi dabego pedauwalidu eno pedelaibao wali te se dabe duga wai dabeba polo pedelai dao. Augwaligo eno augwalibolo mani te po wali pai menio. Tama tialigo augwali te dolali dao. Tama nosali augwali homu begelama augwaligo e tama po wai dao, ‘God, Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidi, agai dabolo wali gilama tama agai dabolo dene mawai dao. Te dena dagede tama dao,’ augwaligo te po wali,” God Genuai Bidigo te po wai.

Profetgo hos dabe te na subo nai tiwai suali

⁷ Te Darius aga king bidibadi namba 2 kibu be wabode, te namba 11 poluago namba 24 deide, te polua augwaligo polua nogi Sebat wabo poluade,

* **1:1:** Esr 4:24–5:1; 6:14

Genuai Bidigo po enabolo mani. ⁸ Te hulide eno nai me nade subo nai tiwai me suali. Tama eno Genuai Bidigo ensel bidi kaneme hosde dualasa asobo suali. Te hos te bulu odogo mede ni tomode dolalubo suali. Tama meba hos dabe aga tudi badu dolalubo suali. Te hos dabe meba te kaneme hos, meba te nala hos, meba hos dabe te popoi pai hos dabe suali. Tama te ensel dabe te hos dabede dualalubo suali. * ⁹ Tialima eno te namba wan enselbolo e tama po hanalu wali, “Te nai page mena tama dawew?” po hanalu wali. Tama ensel bidigo e tama po wali, “Eno nagebolo te na yali po page pusaibao.” ¹⁰ Tama enselgo po genina ma weyu e tama po wali, “Genuai Bidigo te ensel dabe taga pelama, te tigidali tō dabe bugagia susa biligi pomainu taga palai dao,” wali.

¹¹ Tama te ensel dabego te namba wan enselbolo e tama po walali, “Da tigidali tōde bilalio. Tama dago tigidali we bidi augwali seḡe menia suali, tama augwali bugagia naga bidibo suali,” wali. ¹² Tialima te polalubo enselgo te po wali, “Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidi, nago te kibu be 70 usu nama nago te Jerusalem we bidi dali me te Juda hanigo taunde bidibo we bidi dabe dali seḡe yai dao. Nisu mu nago augwali dali homu dene eyu tau ma saibawe?” tama wali.

¹³ Tama Genuai Bidigo wiegi yai po te ensel bidigo homu nagame elama dua bidabo po wei ponani. ¹⁴ Tama te ensel bidigo enabolo Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo po te pusa mao po wali. Godigo te po wali, “Eno genuai homu dene mu te Jerusalem we bidi dabeba ebao, te

* **1:8:** Ped 6:2, 4

eno genuai taun dao, tama eno augwaliba homu kone kone hauwa mu ebao. ¹⁵ Polobadu ena we bidi dali şeşe dwasianu yai dao, tama gasa hani bidi dabebolo augwali dene magasao po wai dao. Tialima augwali aselama, tama augwaligo eno we bidi dwasianu gana me dolobeo. Menio. Augwaligo te magi edelama, tama augwali mu tama mu dolama tagalalio. Tama tede megi te kantri dabe augwali bugagia bidiyu augwali şeşe meni yai goli, eno augwali dali şeşe dwai mu ebao. ¹⁶ Tialima, eno megi Jerusalemba ma aselama, tama eno agai we bidi dabe dali hobede homu ma yainu ebao. Tama augwaligo eno be ma şe eyu, me augwaligo taun Jerusalem ma dodoliyu yaibao,” te Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo te po wali.

¹⁷ Tama ensel bidigo enabolo gasa me po me e tama pusao po walali, “Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo te po wali, te tigidali nai dabe agai taunde pağana yaibao po wali, tama te we bidi wiagila mu bidimainu yaibao po wali. Tama agai Jerusalem aga taun mu tiwai ma magi ilaibao po wali. Tama agai te Jerusalem we bidi homu tegaluama bugagia bidimainu ilaibao,” wali.

Sekaraiago kau kibugo tobolu gağ suali

¹⁸ Eno nade subo nai tiwai ma suali, tama eno kau kibugo tobolu gağ me si me si elalubo suali.

¹⁹ Tama te ensel ena dali po wali bidi asobo si, eno agabolo e tama po hanalu wali, “Eno te suali nai page mena tama nai dawe?” wali. Tama agai te po wei ponoyu, te po wali, “Te gağ dabe te Juda

me Israel me Jerusalem dolali te kantri dabe te magi iyu te yali dao,” tama wali.

²⁰ Tama Genuai Bidigo enabolo me si me si şe bidi hama tolalubadi asobo ola mani. ²¹ Tama eno agabolo hanalu wali, “Te bidi dabe augwali te magi yabo bidi dawe?” Tama agai te po wali, “Augwali te asobo da, te Juda dabe dolama gasa kantri dabeba besela şayani, te kantri dabe wi ilama tama augwaligo bomo tamunabo bidi te asobao,” wali.

2

Sekaraiago nai dabe usu nigo usu sabo bono string suali

¹ Eno nade nai subo tiwai elama, tama eno bidi mego usu ni bono nogo tolalubo suali. ² Tama eno agabolo e tama po hanalu wali, “Nage mena pobawe?” Tama agai po wei ponoyu, te po wali, “Ena pabo da te Jerusalem usu nigo usu sainu pobao, te eno agai bobobage yali koneyu, me genuai iyu yali koneainu te usu ni bonogo usu sainu pobao,” wali.

³ Tama eno suali, ena dali te po waduali ensel aga ugwanu gana pabo suali, tama gasa ensel me agaba hodola sagasali. ⁴ Tialima namba wan enselgo namba tu enselbolo e tama po walali, “Nage te usu sabo bono string tolalubo te bidi pageba usayao, tama agabolo e tama po walao, “Te Jerusalemde te we bidi hauwa bidiyu, me kau kibu hauwa bidiyu yaibao. Tama te pesage genuai mu elama, tama augwaligo taun obo bagulabo usu me egobeo. ⁵ Tama Genuai Bidigo te po wai dao, aga te isi tiwai pedalama, tama aga

te taun bagulai obo tiwai te Jerusalem bagualu-aibao, tama agai te taun tonaluaibao. Tama aga Jerusalemde bidaibao, tama agai genuai ula me bomo pepeli diliba haninaibao,' te po te usu sabo bono string tolalubo bidiba walao," te enselgo te po walali.

Godigo Juda dabe augwa page buluba ma i wali

⁶⁻⁷ Te Genuai Bidi aga we bidi dabebolo e tama po walali, "Aşiao. Eno dage tigidali badude elalubo buluba pomainu dobola palai dao. Dage meba te saut badu peyu, meba te giliga pedalubo baduba peyu, tama meba te giliga degasa pabo baduba peyu yali. Tialima, dage mebago megı da te not badu elalubo te taun Babilon wi tagalama, Jerusalem taunba polo ma aşiao," wali.

⁸ Tialima, Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidi aga te God aga genuai bomu ulade bidibo bidi dao. Agai aga we bidi dololali te kantri dabe homu kone ebao. Tama agai Jerusalem bagebolo e tama po walali, "Tialima bidi me deligo nage dolainu ebaso da, teda aga digi aga ma dolaibao.

⁹ Tialima dagego eno we bidi dolobaso da, teda ena digi dage dali hwiıaibao. Tama te we bidi polobadu dagego augwali dagego kalabus şe yali da, te augwa digi dage dolaibao," wali. Tama te şe dabe pedalobo sogo te we bidi tigidaligo e tama koneaibao, Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidi aga digi ena tagala palama, eno agai po pusagasai yabo homu koneaibao.

¹⁰ Tama Genuai Bidigo po ma weyu e tama po wali, "Dage Jerusalem we bidi, dage wiegi yai homu pemene eyu, teşbi po wao. Magi

baso meni, ena asobao, tama ena dage tomode bidaibao,” wali. ¹¹ “Tama te sogo kantri hauwa we bidi augwali Genuai Bidiba aselama, tama augwali eno we bidi bidaibao. Tama ena dage tomode bidaibao, tama dagego koneaibao, ena aga digi dage tomoba taga palama, dage tomode bidibo koneaibao. ¹² Tama te Juda dabe augwali God aga te kantride bidaibao, tama augwali Godigo gedude wiegi yai we bidi mu bidaibao. Tama agai Jerusalem godolo mu eyu, tiwai meba taun dabe godolo egobeo, tama agai Jerusalem da aga hanu mu da tama waibao.” Genuai Bidigo te po wai.

¹³ Genuai Bidi aga bulu mu tagalama, tama aga daba asaibao. Tialima, da tigidali t̄p pedaide bidibo we bidi pedauwali pani selama tama tonaluinao.

3

Profet bidigo het pris nade subo nai tiwai suali

¹ Te nade subo nai tiwai elama, Genuai Bidigo tobolu bidi pris Josua enabolo ola mani. Josua aga Genuai Bidigo ensel bidi p̄ade dolalubo suali. Tama dwai haubo bidi Satan te Josuago dolo nogo badu dolaluali, tama agai po t̄p ela mawainu kegaluali. * ² Tama Genuai Bidigo Satanbolo e tama po walali, “Satan, eno nagebolo obao, nago po deli me olamo dao. Eno Jerusalem godolo mu ebao, tama eno nagebolo penane pania sao po te obao. Eno te bidi Josua ma salio. Te bidi mego te isi dage dolidali iside

* **3:1:** Esr 5:2; Ped 12:10

selama, agade te isi sula selama, te isi dage nogogo tolalubo tiwai, te aga dolidali weyu eno te bidi Josua te tama ma dobola salio,” wali. * ³ Te Josuago ugwa dabe sese meda mu elama, tama aga te ensel pagede dolaluali. ⁴ Tialima te enselgo meba ensel dabebolo waliyu, e tama tiwai po walali, “Te bidi tigide elalubo dwai ugwa dabe sela şayao,” wali. Tama agai Josuabolo e tama po walali, “Odao. Eno nago dwai şe şeş me nago te dwai meda yai ugwa dabe sela şawani dao. Tama megı da, eno nagebolo wiegi yai gesi ugwa dabe mawaibao.” Te ensel me deligo te po wali. ⁵ Tama eno te po wali, “Te augwaligo wiegi yai tedela name ugwa augwaligo me selama, Josuago tobolude hadi tiwai baguligi sogo da, teda wiegi yai igi dao.” Tama augwaligo eno wali po gilama tama tiali. Genuai Bidigo ensel pađe dolaluali, tama meba ensel dabego Josua gesi ugwa dabe guduludali.

⁶ Tialima enselgo Josuabolo e tama po walali, ⁷ “Te Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo te po wali, “Tialima ma nago eno bomai po tigidali wali pelama, tama nago eno nagebolo mani şe tigidali eyu da, teda eno nage sa muyu, nago eno be tonalubo şe me te tigidali lotu wabo nai dabe tonalubo şe me idumainu sula tagalaibao. Tama eno nage ena pageba asomainu sula tagalaibao, te ensel dabego ebo gilama yaibao. ⁸ Polalubo pris Josua, odao, me dage meba pris dabe me dagego me odao, dage te nosali pedalabo wiegi yai nai te magi tiwai me dage dao. Odao. Eno ena şe bidi odasa asaibao. Agai nogi da e dao,

* 3:2: Jut 9

Ni Abu. * 9 Megi da, eno masigi me gedu a naga olama si, te 7 yai te masigi selama, Josua pade muaibao. Tama eno te masigide po me aşeibao. Tama deli sogo tama eno ena kantri we bidigo sege sela şawaibao. 10 Tama te bubuga pedalobaso da, teda dage deli deli duga abagi dabe i olama, dage dali bidagasomainu yagameo. Tama dage duga wain gi dabede dulaluyu, me duga fik ni dologode dulaluyu yagameo. Tama dage tigidali homu nagame elama, tama bugagia mu bidiagameo, 'Genuai Bidigo te po wali,' ensel bidigo enabolo te Genuai Bidigo po tama pusali.
*

4

Profetgo te 7 lam sole suali

1 Ena dali hasia te po wali te ensel bidi aga ma aselama, ena augwaligo te godege piai bidi hodolo aş yagasali. 2 Tama agai enabolo e tama po hanalu wali, "Nago magi nai subawe?" Tama eno te po wali, "Eno gol ni dage wel muabo dis ugwadu daide elalubo eno subao. Tama nogo a naga olama me badu nogo si, te 7 gol lam ni dage dagana sai elalubo subao. Tama tigidali lam deli deligo te disde wel sabo paip elalubao. 3 Tama ni oliv si te gol lam ni dage pade dolaluali, te me badu me badu me elalubao," eno te po wali. *

4 Eno sulama tama eno enselbolo e tama po hanalu wali, "Genuai Bidi, eno te suali nai page magi nai mu dawe?" 5 Tama agai enabolo e tama

* **3:8:** Jer 23:5; 33:15; Sek 6:12 * **3:10:** Mai 4:4 * **4:3:** Ped 11:4

po walali, “Nago konebe, agawe?” Tama eno te po wali, “Genuai Bidi, eno konebeo.”

Godigo Serubabel dali po daꝝ walali

⁶ Tama tialima enselgo enabolo Genuai Bidigo te po te polalubo gavman bidi Serubabelbolo pusa mao po wali. Genuai Bidigo te po wali, “Nago naga bomogo o naga ami dabego bomogo te seꝝ dabe ebo usu egobeo. Menio. Eno Mobo Bidi Spiritgo bomo nage dali bidaibao, tama te bomo deligo naga nago te seꝝ yaibao. * ⁷ Tialima, genuai nai dabe te bulu du tiwaigo nago sunumi palia sobaso da, teda eno tigidali sela saꝝwaibao. Tama nago eno be ma seꝝ yaibao. Tama nago namba wan masigi aga pesagede mubo si da, teda te we bidigo hai bomona weyu e tama po waibao, ‘Te da, wiegi yai be mu dao,’ augwaligo te po waibao,” wali.

⁸ Tialima Genuai Bidigo enabolo gasa po me pusa mani. ⁹ Agai te po wali, “Serubabelgo eno be seꝝ yabo digi toꝝ polo dodolai dao, tama aga digi polo seꝝ yaibao. Tama eno be seꝝ silibo si da, teda eno we bidi tigidaligo ena digi nage augwaliba taga palai yabao homugo koneaibao. ¹⁰ Augwaligo seꝝ polo siligi pişama ebo suali, tama tibaso augwali homu seꝝeꝝ yali. Tiali goli augwaligo Serubabelgo te be seꝝ dodolabo ain yai string tolama, tama eno be seꝝ gagalobo sulama, tama augwali wiegi yai homu pemene mu yaibao,” wali. *

* **4:6:** Esr 5:2 * **4:10:** Ped 5:6

Ensel bidigo Sekaraiabolo te lam me te ni oliv po page pusa mani

Tama ensel bidigo enabolo e tama po wali, “Te nogo a naga olama me badu nogo si, te 7 lam te Genuai Bidigo gedu magi iliyu te yali dao. Agai tigidali t̄o sese tama subo dao,” wali. ¹¹ Tama eno agabolo hanalu wali, “Te ni oliv te lam si dali badu si bogo badu dolaluali, ma te page mena tama dawe? * ¹² Tama te ni oliv nologo si te gol paip pađe munalubo te page magi nai dawe, me te oliv nigo wel te paip si tomoba geasa dulubao, te page mena tama dawe?” wali.

¹³ Tama agai enabolo e tama po hanalu wali, “Nago konebe, agawe?” Tama eno te po wali, “Genuai Bidi, eno konebeo.” ¹⁴ Tialima agai te po wali, “Te da, te Genuai Bidigo bidi si tigidali t̄ođe genuai bidi si te t̄ođe agai ş̄ emainu magi ilai bidi si tiwai dao, te augwali si tobolude wel gelama, magi ilai bidi si tiwai dao, te agai ş̄ emainogo,” te ensel bidigo te po wali.

5

Profet bidigo buku me bola pabo suali

¹ Tama eno ma tonobadi yaide, eno buku me bola pabo suali. ² Tama ensel bidigo enabolo e tama po wali, “Nago magi nai subawe?” Tama eno te po wali, “Eno buku me bola pabo subao. Tama te buku bobobage te 10 mita usu nama, me agai genuai te 5 mita usu nama,” wali.

³ Tama agai enabolo e tama po walali, “Godigo te po wali, Juda bulude bidibo we bidi sese tama

* **4:11:** Ped 11:4

dene saibao po wali. Tama agai te po te buku elalubao. Tama te buku me badu bogo badu te po aşai elalubao, Godigo te kantride bidibo nai wi sabo bidi dabe sese sela şawaibao po obao. Me ma, te buku me badu bogo badu te po aşani, augwaligo tibo po weyu mu tamao obao te bidi dabe sela şawaibao wabo po wai te elalubao. ⁴Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo te po wali, agai te dwai bidi dolabo po toloyu, tama agai te nai wi siyu me tibo po weyu ebo bidi dabego be tomoba po ola tolaibao. Tama te po te bidi dabe augwa be tomode elaluyu, tama te bidi dabe dola silaibao,” wali.

Profet bidigo te we me deli te basket wade bidibo suali

⁵Te ensel aga me pedelama, tama agai enabolo e tama po me walali, “Suao. Gasa nai me te asobao.” ⁶Tama eno agabolo hanalu wali, “Te magi nai dawew?” Tama agai te po wali, “Te da, basket wa me dao, tama te basket wa te dagego kantri we bidi dabego homu godolo ebo dwai şe dabe magi elama te dao,” wali.

⁷Te basket po augwaligo aingo nigai dao. Eno tonalubadi augwaligo te basket po dabo suali, tama eno suali, te basketde we me tomode dualalubo suali. ⁸Tama ensel bidigo te po wali, “Te we da, te tigidali dwai kolesaga page tiwai piksa dao,” wali. Agai po ola silama, tama agai te we aiyaba ma pogolama, tama te basket po paliali. ⁹Eno ugwaba tonobadi yaide, eno we me si te genuai bago bogo tiwai elama, tama augwali si ena bidibo madi bola asobo suali.

Tama augwali sigo te basket wa ugaba selama, sigiba bola pabo suali.

¹⁰ Eno te nai sulama, tama eno te enselbolo e tama po hanalu wali, “Augwali sigo te basket wa menaba sela pabowe?” ¹¹ Tama ensel bidigo enabolo te po walali, “Augwali sigo te kantri Babiloniaba sela pelama, tama augwaligo tede genuai lotu be şeyainu te sela pobao. Augwali sigo te basket wa te be tomode muaibao. Tama te Babilonia we bidi dabego te basketba lotu po waibao,” wali.

6

Profet bidigo karis me si me si suali

¹ Tama nosali eno ma tonobadi yaide, hwıbo nai karis me si me si te bulu du si bras tomode pedelama edaba udabo suali. ² Te bedeba hos dabego te namba wan karis kegebo suali. Tama sisi yai hos kibu dabego si wabo karis kegebo suali. * ³ Tama nala hos dabego sela wabo karis kegebo suali. Tama te dodobolo pai hos dabego te me si me si wabo karis kegebo suali. * ⁴ Tama eno te ensel bidibolo e tama po hanalu wali, “Genuai Bidi, te karis dabe page te magi nai dawe?”

⁵ Tama ensel bidigo te po wali, “Te me si me si karis te me si me si haniani wali magiyu te yali dao. Megi tama augwali tigidali tode tonalubo Genuai Bidi page tagalama, augwali te asali dao,” wali. * ⁶ Te sisi hos kibu dabego kegebo te karis da, te not badu elalubo kantriba te pobao. Tama

* 6:2: Ped 6:4, 5 * 6:3: Ped 6:2 * 6:5: Ped 7:1

me te nala hos dabego kegebo te karis, te giliga dega saboba te pobao. Tama te dodobolo pai hos dabego kegebo te karis te sautba te pobao suali. ⁷ Te dodobolo pai hos dabe sabolobo si da, augwali polo pelama, te kantri dabe bugagia tonaluainu te ebao. Tama ensel bidigo te po wali, “Te usu dao, dage piagameo.” Tialima augwali udulama pali. ⁸ Tama te ensel bidigo enabolo i weyu te po wali, “Te notba pali te hos dabego tebogo te Genuai Bidigo homu kedau iligi palio,” wali.

Godigo Sekaraiabolo Josua te king bidi tobolu madi gudulao po walali

⁹ Te Genuai Bidigo enabolo po me deli mayu, e tama po wali, ¹⁰ “Te me si me si bidi, Heldai, me Tobiya, me Jedaia, te Sefaniago ogwa Josaiia, te Babilon tagalama, augwali Jerusalemba polo asali dao. Megi tama nago augwaligo sesali wiegi yai maiabo nai dabe selama, tama nage Josaiago beba pao. ¹¹ Tialima augwaligo nagebolo te mani te silva me gol selama, tama nago kingo hadi me deli geselao. Tama nago te hadi sela pelama, tama nago het pris Josuago toboluba buligi pao, te Jehosadakgo ogwa dao. ¹² Tama nago agabolo e tama po walao, “Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo te po wali, Te Bidi Ni Abu wabo bidi aga bidibo pesagede wiegi yai mu pedelaibao. Tama agai eno be ma şe yaibao. * ¹³ Agai digi eno be şenama, tama aga genuai nogi mu elaluaibao, te kingo nogi tiwai mu elaluaibao. Tama agai aga we bidi tonaluaibao. Tama te pris aga sia

* **6:12:** Jer 23:5; 33:15; Sek 3:8

kingde dualaluaibao. Tama agai te prisgo yabo şede dali te kingo yabo şede dali si homu nagame elama bidiyu, te şe si bugagia mu yaibao,' te po Josaiabolo pusao," Genuai Bidigo enabolo te po wali. ¹⁴ Tama te king hadi da, te Genuai Bidigo be tomode munaluaibao. Tama te we bidigo te hadi sulama, tama augwaligo te Heldai, me Tobiya, me Jedaia, me te Sefaniago ogwa Josaiago yali wiegi yai kolesaga kone palama te koneyu yaibao, te kegeda pogobeo.

¹⁵ Te digibulu bidali bidi dabe augwali ase-lama, augwali tau selama, Genuai Bidigo be şe ebo tau sagasaibao. Tama augwaligo şena silibo si da, teda dagego e tama koneaibao, Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo ena taga palama, ena dage dali bidiba, te homu koneaibao. Tial-ima, dagego God Genuai Bidigo po sese tama bugagia wali peyu da, teda te nai dabe sese tama mu pedelaibao.

Godigo şeşę yali si hasegelama, wiegi yai homu pemene ebo si pedelemainu ilaibao

7

(Daj 7-8)

Godigo te nai gisilainu tibo po olama habu selebo pode wado po wali

¹ Te Darius king bidibadi te kibu be me si me si wabo, te kibu bedede te namba 9 poluago namba 4 deide, te polua Kislev wabo, Genuai Bidigo po me deli enabolo mani.

² Tama te Betel we bidigo te Sareser me Regemelek me bidi meba ebadi augwaligo Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo beba tagala palali. Augwali pali da, Genuai Bidigo augwali dali wiegi yai ş emainu gedu haluasa po wagi pomai tagala palali. ³ Tama augwaligo te pris dabe me profet bidi dabebolo e tama tiwai po hanalu wainu pali, “Genuai Bidigo be dolai elalubadi kibu be hauwa mu pali dao. Tama dago agaba me gela udubao. Tama dago tigidali a naga poluade nai habu selama gisilabo po bodolu muyu yalio. Tialima dago me tama tiduaiba, agawe?”

⁴ Tialima, Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo enabolo te po walali, ⁵ “Nago te kantri we bidi dabe me augwaligo pris bidi dabebolo e tama po walao, ‘Mu tamao, te kibu be 70 edubadi te tigidali 5 poluade me te 7 poluade dagego nai dabe habu selama, hobedai gela weyu yai dao. Tiali goli dagego te enade homu kone paliyu, te eno nogi ugwaba sabo kolesaga me yai menio. Mu menio. ⁶ Tama me ma, dagego nai tubo sogo da, teda dagego duga tabi pağanabo nai naga tuyu ebo dao,’ te po augwalibolo wao,” Genuai Bidigo te po walali.

⁷ Polobadu Genuai Bidigo te deli tiwai po naga te profet sibigo pedauwalidu pusai dao, te we bidi dabebolo. Agai te po te Jerusalem wiegi yai elaluyu, wiegi yai nai dabe hauwa elalubadi agai te po mawai dao. Tama te sogo te we bidi hauwa te Jerusalem pağana peyu, me te Jerusalem bogo badu elaluali taun dabede, me te saut badu taun dabede me we bidi pağayu, me giliga dega sabo

badu te dwasianu bulu du dabede me te we bidi hauwa pağayu yai dao.

Genuai Bidigo Sekaraiabolo Juda dabego kalabus şe yali po page pusa mani

⁸ Te Genuai Bidigo Sekaraiabolo po me pusa mayu, e tama tiwai po wali, ⁹ “Polobadu eno te po ena we bidibolo mawai dao, ‘Te po tu ebo sogo te dagego tigidali wiegi yai doloba pai kolesaga naga iyao. Tama dagego duga deli hani dabe dali hobede homu iyao, tama augwali tau sabo şe yao. ¹⁰ Dagego bidi isai wilawe we dabe dali dwai şe me elamo dao. Me dagego wai puluba augwa aya isai wai dabe dali me dwai şe me elamo dao, te digibulu bidi dage dali bidagasali te we bidi dabe dali me dagego dwai şe me elamo dao, me te nai dabe habuge yai we bidi dali me dwai kolesaga elamo dao. Tama dagego duga deli hani bidi dabe dolainu homu elamo dao,’ eno te po mawai dao,” Genuai Bidigo enabolo wali.

¹¹ “Tiali goli te we bidi augwali tobolu gagea pelama, augwaligo po odabo homu hagela yali. Augwaligo augwa homu kolesaga dağ ola selama, ¹² tama augwaligo homu masigi dila pabo tiwai yalio. Augwaligo Genuai Bidi ena Tigidali Bomo Elalubo Bidigo bomai po dali haniani po odobo hagela yalio. Eno Spirit Mobo Bidigo te profet sibigo pedauwalidu eno te po augwalibolo polobadu tolai dao. Tiali goli te we bidigo te po wali pabeo. Tama tibaso, eno şeşe dwai mu yalio. ¹³ Tama eno augwaligo gedu haluasa po wabo odai menio. Magi baso meni, augwaligo eno po odisama ebaso. ¹⁴ Tialima eno augwali te

genuai waligo te nai dabe sela şabo tiwai elama, tama eno augwali gasa kantri dabeba sela şayu, tedela palai dao. Tama augwaligo dwai kolesaga ebogo te wiegi yai t̄o te dwai t̄o tiwai pedelali. Tama tede bidi me deli tede bidibeo,” Genuai Bidigo te po wali.

8

Genuai Bidigo te Jerusalem wiegi yai bugagia ma ilabo po d̄u walali

¹ Te Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo po te Sekaraiabolo mawai. ² Godigo te po wali, “Eno te Jerusalem dabe godolo mu ebaso, tama eno augwali tau sabo homu ebaso. Eno augwali godolo mu elama, te augwaligo boi bidi dabede eno haliga şeşę ebo dao. ³ Te ena ma aselama, ena te Jerusalemde bidaibao, te eno taun mu da. Tama Jerusalem, te Genuai Bidi te Tigidali Bomo Elalubo Bidigo bulu du da, te augwaligo nogi eyu Te Genuai Bidigo Tedali Gasagi Yai Bulu da waibao. Te gasa hani we bidi augwaligo te eno we bidi dabe sulama, te augwaligo tama po waibao, ‘Suao, te Jerusalem augwaligo Genuai Bidi wali mu pabo dao,’ te tama po waibao. ⁴ Te w̄abi hw̄ibo me te seşę dabe te taunde me pedalis̄abadi, tama te we bidi dabe monu dabe mu pedelama, te dono dabe tolama bilalueibao. Tama augwali te taun pedai tigidali badu dugulalu toma nabo şę yaibao. ⁵ Tama te dwasianu wai puluba dabe te taunde pağana pelama bidalu, tama augwali e gagali eladu bidalueibao,” Genuai Bidigo te po wali.

⁶ Te Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo e po me wali, “Te me bidibo we bidi dabe augwali te dwasianu hani naga bidibao, tama augwaligo homugo eno te po wali şe dabe pedalugobe da homu yali bogo. Tiali goli ena Genuai Bidi Tigidali Bomo Elalubo Bidigo, eno te tiwai homu me egobeo. Menio. Eno tigidali şe ebo usu yaibao. ⁷⁻⁸ Te boi bidi dabego eno we bidi dabe augwali selama, te giliga pedalubo badu me te giliga dega sigulubo badu te tş kantri dabeba bidigi palali. Tama eno te we bidi dabe ma sigi pelama, te augwali ma odasa aselama, te augwali Jerusalemba ma bidagasaibao. Te augwali eno we bidi dabe bidalu, te ena augwaligo God bidaibao. Te augwali eno doloba pai kolesagago sesemane sogo tonalueibao,” wali.

⁹ Te Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo e po me wali, “Dage dilibi budulama, şe bomu yao. Te eno be şe hodolobo sogo, te eno po pusubo bidi profet dabego eno po pusali. Augwaligo pedauwalide wali po homu kone palao. Tialima, megı me te tobage deli po naga odobao. ¹⁰ Te profet bidi dabego po pusıřbadi yali sogo, te bidi dabe augwaligo te şe yabo bidi dabe abeliyu, ma te şe yabo kibu dabe me abelebo usu iřawai elaluali. Tama me eno augwa abagi hası boi bidi ilibo şe ilama, te augwali bugagia bidabo usu meni yai elaluai dao. ¹¹ Tialima megı da, eno gasa tobage kolesaga te bidalubo dwasianu hani we bidi dali yaibao wali. ¹² Te eno augwali haliga dua tegaluama bidibo şe ilama, te augwa wai gi dabe bulumainu yaibao. Te tulubage hauwa tulama, te augwaligo wain ni du dabe walama,

te nai dabe me wiegi yai holaibao. Eno te tigidali wiegi yai şe te dwasianu bidibo hani pedali dali yaibao. ¹³ Dage Juda dabe me Israel dabego, odao. Polobadu te gasa hani dabego te dage dolobo sulama, tama augwaligo augwa boi bidi dabeba te tiwai po walali, ‘Dago homugo te dage mu dolomainao homu ebao. Te Juda dabe me Israel dabe dolali tiwai emainogo homu ebao.’ Tialima megı da, eno dage Juda me Israel dabe dobola ma selama, te dageba wiegi yai şe yaibao. Te gasa hani dabego dageba te tama tebo şe ebo sulama, te augwaligo augwa abagi dabeba te tama po walaibao, ‘Dago homugo dage te Juda dabe me Israel dabe bugagia bidibo tiwai gilama emainogo homu ebao,’ waibao. Tibaso dage wi me elamuo, dage bomo elama naga dolalubo usu dao,” Genuai Bidigo te po wali.

¹⁴ Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo te tama po wali, “Polobadu dagego wai nõu dabego ena haliga şeşe yabo şe ilibaso, te eno augwaliba dwai dene mabo homu elama, te eno homu me hasegelibeo. Menio. Eno augwali dolobo şe naga yai dao. ¹⁵ Tiali goli megı da, eno te Jerusalem dabe me Juda dabe te wiegi yai bugagia ilabo homu ebao. Tibaso dage te bomo elalu, dolalualo,” te po wali. ¹⁶ “Tama dagego e tobage kolesaga dabe iyao. Dage tigidaligo te mu po naga gasa bidi dabe dali waiyao. Tama dagego po te po tu kotde te mu po naga weyu, bugagia dodolobaso da, te po silaibao. * ¹⁷ Dagego dwai şe ebo kolesaga te gasa we bidi dabe augwaliba yabo homu me elamuo. Te dage po tu kotde

* 8:16: Ef 4:25

dologi pabo sogo, dagego te tibo po munu me pusulamuo. Eno te tibo po wabo kolesaga, me te po tų kot po geme dualubo kolesaga, me te wado po weyu hwıbo kolesaga ebo te eno godolo mu me ebo meni dao,” wali.

¹⁸ Tama Genuai Bidi Tigidali Bomo Elalubo Bidigo gasa po me ena Sekaraiabolo mawai dao.

¹⁹ Agai te tama po wai, “Dagego me sogo side te polua me si me si 4 poluade, me te polua a nagade, me te polua a naga me si 7 poluade, me te nogo si poluade te nai tubo osogo habu selali, te dageba pedelali seęę homu kone paliyu tiali. Tiali goli, te seęę dabe kone palobo genuai side hasegelama, te tigidali Juda dabego wiegi yai homu pemene yabo si pedelaibao. Tialima dagego te mu po wabo godolo homu elama, te gasa we bidi dabe dali bugagia tegaluama bidibo kolesaga yao,” te po wai dao.

²⁰ Genuai Bidi Tigidali Bomo Elalubo Bidigo po me weyu, te tiwai po wali, “Nosali genuai taun hauwa we bidi dabe te Jerusalemba aselawaibao.

²¹ Te taun me delide bidali we bidi dabe augwaligo te gasa taun we bidi augwaliba te tiwai po walaibao, ‘Da te Jerusalemba pelama, te Genuai Bidi Te Tigidali Bomo Elalubo Bidiba lotu wagi pelama, te agabolo hanalu, te dabolo wiegi yai seę bugagia ilao po wagi pobao. Dage da dali asiąo,’ waibao. ²² Te genuai bomai tų kantri hauwa we bidi dabe te Genuai Bidi Tigidali Bomo Elalubo Bidiba lotu wagasu, te Jerusalemba asaibao, tama agabolo hanalu, te augwaliba me wiegi yai seę bugagia yao po waibao. ²³ Te sogo te nogo si bidi, te haniani po wabo bage, te digibulu dabedu

asama, te Juda bidi me deli pageabi elama tolalu, tama augwaligo te tiwai po waibao, ‘Dago te tiwai odali, te God dage dali bidibao wali. Tibaso, da me dage Juda bage dali deli hani pedelaibao homu ebao,’ te po waibao,” Genuai Bidigo te po wali.

Genuai Bidigo te gasagi yai şe dabe pedelabo şe ilama, te aga we bidi dabe tau saibao

9

(Daj 9–14)

Godigo te gasa hani dabe te tş kantriba dwai dene mabo şe ilaibao

¹ Te Genuai Bidigo po enabolo mayu, te tama wali. Te tigidali tş kantri we bidi dabe augwali te Genuai Bidi dologode naga bidiyu, te Israel hani dabe bidalubo tiwai yaibao. Genuai Bidigo te tş pedai Hadrak me te taun Damaskus, * ² me Hamat tonalubo şe yaibao, te tş pedai Hadrak distrik pşde elaluali. Tama agai te taun Tair me taun Saidon te tonalubao. Te Tair dabe me Saidon dabego augwaligo te kolesaga koneani bidi dabe hauwa elaluali digi goli, te Genuai Bidigo augwali me tonalueibao wai dao. ³ Tair te bomai taun pedelali te augwaligo dila pai masigi banisgo te taun bagulali. Tama augwaligo te hauwa silva me gol sisinani, tama te silva me gol te augwaligo gedude olo nai tiwai elaluali. ⁴ Tiali goli Genuai Bidigo augwaligo te nai doado bage tigidali dagala şawaibao. Genuai Bidigo

* **9:1:** Ais 17:1-3; Jer 49:23-27; Amo 1:3-5

Tair dabego te nai dabe te tamu aiba şawaibao,
tama te boi bidi dabego te taun siago ulama, te
tigidali mu dolaibao. *

⁵ Tama te Askelon we bidi dabe augwaligo
te tiwai şe tede pedalubo dabe sulama
tama augwali wi yai.

Tama augwali me dolama,
tama nosali augwaligo bulude te bidi dabe
meni yai.

Te gasa bulu bidi dabego me te genuai şeşę
augwaliba
pedalubo sulama,
te augwaligo king bidi isaibao.

Te Ekron bulu bidi dabego sulama,
te şeşę tiwai augwali me saibao.

Augwaligo homugo te Tair dabego
augwali tau saiba homu yaibao.

Tiali goli, menio. Te augwali mu hagawaibao.

⁶ Te gasa gasa hani augwali
te taun Asdotba bidagasaibao,
tibaso augwali deliba taluabo usu meni yai.

Tama Genuai Bidigo te po obao,
“Te Filistia dabe augwali hagoma ebo
bidi dabe yai baso,
tibaso eno augwali aiyaba mu elaluaibao.

⁷ Te Filistia dabe me badu me bidalubo hani
pedai,
te augwali eno hani we bidi pedelaibao,
tama augwali te dwasianu hani we bidi tiwai
te Juda hani tomode bidaibao.

* **9:4:** Ais 23:1-18; Ese 26:1-28:26; Jol 3:4-8; Amo 1:9-10; Mat 11:21-22; Luk 10:13-14

Tama te Ekron dabe augwali
 eno hani we bidi pedelaibao,
te Jebus dabe augwaligo polobadu yali tiwai.
 *

Tialima augwaligo te kibu hasa mi
 kaneme dali elalubo me tusiama,
te gasa nai dabe me te Juda dabego
 tusiama habu selali nai dabe me tugobeo,”
Genuai Bidigo te po wali.*

8 “Te eno ena tō kantri tonalu, eno te tōba te
ami bidi dabe uga peyu, eda asu ebo sē munu
ma egobeo. Te boi bidi dabego eno we bidi dabe
aiyaba elaluama, te augwaliba dwai sē ebo eno
me gogolama sula tagalogobeo, magi baso meni,
eno suali, te we bidi dabe augwali dene sabo suai
dao.” Genuai Bidigo te po me wai.

King bidi asaibao

9 Dage Saion taun Jerusalem we bidi dabeo,
dage homu pemene umagia mu eyu, hae wao.
Suiāo. Dagego king te asobao. Te agai bidi dabe
aiyaba elaluali genuai nogi elalubao. Tiali goli,
agai nogi aga digi ugala me sabeo. Menio. Aga te
nogi meni yai bidi asobo tiwai eyu, aga te donki
kibu me deli daide ugadu dugulasa asaibao. Aga

* **9:7:** Te Jebus dabe, hasia bolo te augwali hani dabe te
Jerusalem bulu page bidi dabe dao. Nosali te Devitgo te taun
Jerusalem sali sogo, te Jebus hani dabe te Israel dabe dali hodobo
bidali. Te tiwai po te Jos Daj 15:63 tede elalubao. * **9:7:** Ais
14:29-31; Jer 47:1-7; Ese 25:15-17; Jol 3:4-8; Amo 1:6-8; Sef 2:4-7

te ogwa bidi donki kibude dugulasa asaibao wali.
*

¹⁰ Genuai Bidigo po ma weyu, te po wali, “Eno te boi hwıbo karis dabe me hos kibu dabe sela şanama, tama augwali te Israel dabe bidibo tomode munu me elalugobeo. Tama augwaligo te hwıbo ene dabe te tigidali eno dolaibao. Te dagego kingo te tigidali tı kantride te boi hwıbo kolesaga tagalama, te deli haliga elama bidimainogo ilaibao, tama agai te genuai tı pedai badu bidibo we bidi tigidali tonalueibao. Te tı te genuai tamu aı dage badu gagalasa pelama, te digibulu mu elalubo tamu aıba mu usu nigi paibao. Te me te genuai aı Yufretisde gagalasa pali, te u badu pedai digibulu mu usu nigi paibao,” Genuai Bidigo te po wali. *

Godigo aga we bidi dabe bidabo page ma dodolaibao

¹¹ Te Genuai Bidigo te tiwai po wali, “Eno daı wabo po kontrak me deli dage Juda dali yali. Te waı nıı dabego te ofa yabo kibu dabe elama, te kaneme gealuali. Tialima, te gelali kanemego te da dali daı wali po kontrak daı walali. Tama tibaso, eno dage te gasa tı kantride kalabus şe ebo tagalomainogo ilaibao. Te kalabus şe dwai mu yali, te dage genuai tı dedage tomoba munama bidibo tiwai elalu, te dage tuabo aı menia sali tiwai elalui dao. ¹² Dagego koneani, te Genuai Bidigo dage tau saibao, tibaso dage te duga page buluba ma aselama, te dage bugagia bidaibao. Dage te şeşe genuai tolali, tiali goli

* **9:9:** Mat 21:5; Jon 12:15 * **9:10:** Tib 72:8

eno te tiwai po obao, eno dage wiegi yai bugagia ilama, tama eno te ebo wiegi yai kolesagago te seęę aiyaba mu elalueibao. ¹³ Te Juda dabe augwali eno te enesigi tolalubo tiwai eyu, tama te Israel dabe augwali te eno enesigide ene daganalubo tiwai elalueibao, tama te Jerusalem bidi dabe augwali da te hwą ge bainat gelalubo tiwai elalu, tama eno te Grik dabe dali boi hwąibao,” te po wali.

¹⁴ Te Genuai Bidi aga we bidi augwali daiba ugadu hanilama pedelaibao, tama agai enesigi kekelama togolaibao, te agai enani ene dabe te be selego ula ebo tiwai yaibao. Tama God Genuai Bidigo te bu wabo nai biugel bu wabo si, te aga bomonama soyu, te aga bidali pesage saut badu tagalama, te wali dali tulubage si tomodu asaibao. ¹⁵ Tama Genuai Bidi Tigidali Bomo Elalubo Bidigo te aga we bidi tudi badu tonalu posolalueibao, tama augwaligo augwa boi bidi dabe ela silaibao. Te boi hwıbo side te augwaligo i wabo te bomai ąı tuai bidigo i hae wabo tiwai eyu, tama augwaligo te boi bidi dabe ela mueibao. Te boi bidi dabego kaneme te augwaligo te ofa yainu te poude tabilama te altaba gealubo tiwai yaibao.

¹⁶ Te tama tibo side Genuai Bidigo aga we bidi dabe augwali ma dobola saibao, te kibu sipsip tonalubo bidigo te aga sipsip dabe te hasa laiongo elama dolainu ebadi te ma dobola sabo tiwai ebao. Tama augwali dwagi yai mu agai tųde bidiyu, te gasa sawi yai bugagia ula mu yai masigi te kingo tobolu madide elalubo tiwai yaibao. ¹⁷ Te tų da, wiegi yai mu elalueibao.

Tama te gesi wegi ogwa dabego te wit nai me wain hauwa elalueibao, tama augwali te genuai hani te bomai we bidi mu pedelaibao.

10

Godigo aga we bidi dabe augwali ma sabo bomai po dąu wali

¹ Te gide nai dabe pedalubo sogo dagego te Genuai Bidiba hanaluyu, te agai tulubage tagala palomainu emainao. Genuai Bidigo te pọ hauwa dabe tagala palama, te tulubage tulumainu ilibaso, tama te nai dabe pedelama holobo dao. ² Te bidi dabe augwaligo te augwa bede munalubo tibo god dabeba me, te mena şe page konea pabo bidi dabeba me hanalu te nosali mena şe dabe pedelabo po omainu ebo dao. Tiali goli, augwaligo tibo po wei ponoyu, te dwai po augwaliba wabo dao. Bidi mebago te na yali po page pusali, te augwaligo me dage tibo po ola mobao. Augwaligo te tama po weyu, te dage nagame yai homu saibao po wabo, tiali goli te menio. Te haliga şeşe me elaludalio. Tama tialima, te we bidi dabe tedela palama, te hagawai sipsip kibu wai tiwai yali. Augwa polalubo tuni bidi meni baso, tama augwali şeşe elalui dao. *

³ Genuai Bidigo te po wali, “Te gasa tọ pedai kantri bidi dabego eno we bidi dabe augwali tonalubo te eno hagela eyu haliga şeşe ebao. Te eno augwaliba dwai dene mabo şe yaibao. Te Juda we bidi dabe augwali te eno we bidi dabe

* **10:2:** Mat 9:36; Mak 6:34

dao. Te ena Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidi, ena digi te eno augwali bugagia tonalueibao, te bidi mego aga kibu sipsip hani tonalubo tiwai gilama yaibao. Te Juda dabe da, te hwıbo bomai hos kibu tiwai pedelaibao. ⁴ Tama te Juda hani augwaligo digi te tuni bidi king dabe me polalubo bidi dabe pedalu, te ami polalubo kepten bidi dabe me pedalu yaibao. ⁵ Tama tibaso, te Juda dabego te boi bidi dabe aiyaba elalubo şe eyu, te ami bidi dabego te taun sunumi dabede te tı pude te boi bidi aiyaba agabo tiwai yaibao. Te Genuai Bidi augwali dali bidibaso, te augwaligo hwıbo homo eyu, te hos kibude dugayali boi bidi dabe me augwali aiyaba elaluboba usu naibao,” wali

⁶ “Te eno Juda we bidi augwali te bomai we bidi pedalumainu ilama, tama eno te Israel we bidi dabe ma dobola somainu yaibao. Eno augwali hobede mu ebaso, tama eno te tigidali we bidi ma selama, te augwa page buluba ma odasa asaibao. Te eno augwali sela şaşıqwai we bidi bidibo tiwai elama, te augwali bugagia bidalueibao. Magi baso meni, ena God te augwaligo Genuai Bidi dao. Tama tiyu, eno augwaligo gedu haluasa po wabo odaibao. ⁷ Te Israel we bidi dabe augwali te bomai ami bidi dabe tiwai pedalubaso, te augwali te wain aı tubo bidi dabego homu pemene ebo tiwai yaibao. Te augwaligo nosali ame nabo wai dabego te wiegi yai şe Genuai Bidigo augwa bulai wıı dabede yali şe homu kone ma palama, te wiegi yai homu pemene mu yaibao,” wali.

⁸ “Te eno ena we bidi dabe augwali tigidali i ola

bilama, te augwali sisinaibao. Te eno augwali ma dobola selama, te augwali polobadu bidali tiwai gilama hauwa mu pedelaibao. ⁹ Mu tamao, eno augwali gasa t̄ kantriba gugula palama, teba bidigi pomainu ilali. Augwali te digibulude bidaluali, tiali goli augwaligo ena homu kone palobo ş̄ me gegeda palogobeo. Te hani dabe augwa wai puluba dabe dali te augwali bugagia mu bidama, te tigidali deliba sisinama, te augwa page buluba ma asaibao. ¹⁰ Te Isip t̄de me Asiria bulu t̄de bidali we bidi augwali, te eno augwali ma odasa aselama, te augwa bulu t̄ba ma bidagasaibao. Eno te t̄ dā kidilama, tama augwaligo te Gileat t̄ pedai me te Lebanongo t̄ pedai me sigi pomainogo yaibao. Tama te we bidi dabe hauwa mu te t̄de pağanalueibao. ¹¹ Te eno augwali augwa page bulu muba ma odasa asaibao. Te Isip dabe me Asiria dabego te augwali asabo sunumi te moni ā biksigo panibo tiwai ebaso da, teda eno augwali hani si aiyaba elalueibao. Te Isip dabego bomo menia selama, tama genuai pabo ā Nail sula sabo tiwai yaibao. Tama eno te Asiria dabego genuai bomo aiyaba elalueibao. ¹² Te eno we bidi dabe augwali te bomai we bidi dabe pedalumainu ilaibao. Tama augwali ena dologode bidiyu, te eno po wali peyu bilibo ş̄ yaibao. Ena Genuai Bidigo eno te po wai dao,” wali.

11

Te king dwai dabe te dolali ni tiwai dao

¹ Dage Lebanon, dagego da te isi aselama te dagego ni sida dabe ulagasomainogo sula tagalao. ² Te ni sida dabe delali dao. Te ni dabego genuai nogi elaluali, augwali dolalio. Tialima dage te wiegi yai ni wuli dabe, dagego gela waiya. Augwaligo moni genuai bulu busi togwalualio. Tialima dage Basan bulu boma pai ni kali dabe, dagego me gela waiya. ³ Te king haliga sege mu ebaso augwali gela obao, magi baso meni, te augwaligo bomo me genuai nogi elaluali silalio. Dagego te king dabego i dwagila wabo odao. Augwali te hasa laion dabego ebo se tiwai yali, augwaligo te we Jordan sesegede te hasa laion geme duala siduali genuai busi togobaso te dwai hwa wabo tiwai obao.

Godigo po weyu, te tobage tonalubo bidi side po wali

⁴ God ena Genuai Bidigo enabolo te tama po walali, “Nago se te sipsip kibu dabe tonalubo bidigo ebo se tiwai yao,” wali. “Te sipsip kibu dabe aga aya dabego te sipsip dabe ela tueinu ebo dao. ⁵ Te sipsip kibu aga aya dabego te sipsip kibu dabe ela munama, te tama homu yaibao, ‘Dago dwai kolesaga ebe da,’ te homu ebo dao. Augwaligo te kibu migo mone selama, tama augwaligo te po wabo dao, ‘Te Genuai Bidigo nogi ugwaba sinao. Da te mone bidi pedelalio.’ Te sipsip kibu dabe tonalubo bidi dabego me te augwaligo sipsip kibu dabe elebo homu dene me ebo menio,” wali.

⁶ Genuai Bidigo te tama po wai, “Te eno te tde we bidi dabe homu dene me egobeo. Te ena digi

eno te tigidali deli deli te augwali te augwa kingo nogoba mueibao. Tama te king dabego augwali dolaibao, te sipsip kibu dabe aga ayago te sipsip kibu elebo tiwai yaibao. Te kingo augwali dolobo sogo da, teda eno augwali me tau sogobeo,” te po wai dao.

⁷ Tama tialima ena te sipsip dabe meba tonalubo bidi pedelali, te magi nai doado bage meni ebo bidi dabego te ela tuabo sipsip kibu dabe da. Tama eno te sipsip kibu dabe tonaluali bidi dabego te kibu ososalo biliyu tolasa bilali dono si eno sali. Te dono me nogi, eno te tiwai nogi polali, te Olo Mu Tau Sabo Homu Ebo dono da, tama dono me nogi te tiwai nogi yali te Deli Madi Sisinibo nogi polali. Tama eno te dono si tolalu, te sipsip kibu hani dabe tonalua bilalio.

⁸ Tialima te ena dali şe ebo abagi selago enaba godolo homu işabaso, tama eno augwali sela te polua deli tomode sela şana silalio. ⁹ Tama eno te hani sipsipbolo te tama po walali, “Ena dage tonalubo bidi munu ma bidigobeo,” wali. “Te isabo sipsip dabe augwaligo daş ilali, te augwali isimainu yaibao. Tama augwaligo te dolabo daş ilali sipsip dabe da, augwali te dolomainu yao. Te meba mugai bidaluali hani yai baso da, teda augwa digi augwa dolobo şe emainao, tama tialima te augwali mu sia saibao,” wali. ¹⁰ Tama eno te Olo Mu Tau Sabo nogi poali dono selama, te dono eno togwalio, tama tiyu te eno gasa tş pedai kantri dabe dali daş walali po togwai dao.

¹¹ Tialima te daş walali po te sogode mu silalio.

Tama te doado bage nai dabe şaş pali bidi dabego, eno te tiwai şe ebo augwaligo sulama,

te tiwai augwaligo koneyu, te Genuai Bidigo po augwaliba mani da homu yali, te eno yali şede te tiwai şe eba homu yai dao. ¹² Te eno augwaliba te tiwai po walio, “Te dagego mone enabolo maiabo homu ebaso da, teda mao. Te meni baso, tagalao. Duga homugo dao.” Tialima augwaligo enabolo te mone ge bidi sese deli, gasa nogo si, te 30 silva naga mawai.

¹³ Te bidi dabe augwaligo ena te dwai şe bidi da homu ebaso, tama augwaligo ena te dwasianu mone naga manio. Te Genuai Bidigo enabolo te tiwai po walali, “Nago te mone te togo sospen şeşeş nigibo bidibolo mao,” wali. Tialima eno te mone Genuai Bidigo beba sela pelama, tama eno te mone te togo sospen nigibo bidibolo mawai dao. * ¹⁴ Tialima nosali eno te si wali dono togwali, te dono nogi eno te tiwai nogi yali te Deliba Sisinibo dono nogi polali, tama te Juda me Israel si tomode pedelama, te hani si me pedelai dao.

¹⁵ Tama Genuai Bidigo enabolo te tiwai po walali, “Nage te kibu sipsip tonalubo bidi ma pedelao,” wali, “tiali goli megi da, nage te sipsip kibu tonalubo dwai bidi mu tiwai pedelao.

¹⁶ Magi baso meni, eno te ena hani we bidi dabe tonaluabo bidi me deli muani, augwali te sipsip hani dabe tiwai dao. Tiali goli te tonalubo bidigo te sipsip kibu dabe dolainu ebadi tau me sabeo, tama agai te hagabo kibu sipsip dabe gegeyu i ola bilibo şe me ebeo, tama agai te sipsip dabe keni yai şişibo şe me isşawai, tama agai te bugagia bidibo hani sipsip dabe nai mayu

* **11:13:** Mat 27:9-10

me ebeo. Menio. Aga digi te nisali kibu elama mi dabe tubo şe idu, te tigidali tula silibo şe yali, te augwaligo nogo şağā dani dabe dali tula siliboba usu nanio. ¹⁷ Tialima te tonalubo dwai bidi dolomainao, magi baso meni, agai aga hani sipsip tonalubo tagalali. Te boi bidi dabego agaba boi hwiğaselama te agai bomo tigidali aiyaba mu tamunaibao. Tialima agai nogo kimi bomo isilama, tama agai dolo nogo badu gedu te mu halua somainao,” Genuai Bidigo te po wai dao.

12

Nosali Godigo Jerusalem ma saibao wali

¹ Te e po da, te Genuai Bidigo po da, aga te dagalu genuai kegelalma, me te tō dodolama nigali God dao, tama agai te we bidi dabe augwaliba bidibo ula mabo da. Agai po te Israel dabeba mayu, te tama wali, ² “Eno te Jerusalem te kap wain me deli tiwai pedalumainu ilaibao. Tama te Jerusalem pade elalubo tō kantrigo aga dolainu ebaso, te tō kantri augwali te kapde wain aī tuai bidi dabe te geğ page dwagila mu ebo tiwai pedelaibao. Te augwaligo Jerusalemba boi hwiği pabo side, te augwali pelama, te bagulali obo banis taun bagua sigi pelama, tama augwaligo te Juda dabego gasa taun dabe tigidali me bagua sela silaibao. ³ Te tama tiabo sogo pedalubaso da, teda eno te Jerusalem te seğe yai masigi me deli mu tiwai ilaibao. Te tigidali bulu tō kantri bidi dabe te Jerusalem dali boi hwiğainu teba sisinagasaibao, tiali goli augwa digi dolaibao, bidigo te moni seğai masigi ugaba sagulubo tiwai

gilama mu yaibao. ⁴ Te sogode eno te boi bidi dabego hos kibu dabe wi ilama, tama te hos kibude dugawali bidi dabe te homu kolesaga umuna palaibao. Eno te Juda dabe tonalueibao, tiali goli eno te boi bidi dabego hos kibu dabe gedu wilaibao. ⁵ Tama te Juda dabego augwa polalubo bidi dabego te tama tebo şe ebo sulama, augwa homu tomode te tiwai po waibao, ‘Awe, God, te Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidi, agai Jerusalemde bidibo aga we bidi dabeba bomo mawai dao,’ Juda dabego te po waibao,” Genuai Bidigo te po wali.

⁶ “Te sogo eno ilama, tama te Juda dabe polalubo bidi dabe te kalade te genuai isi bogoli dala sabo tiwai pedalu, ma te wa pai wit gide isi bogoli ula pedalubo tiwai yaibao. Tama augwaligo te augwali pađe elalubo bulu tş kantri bidi hani tigidali ela silaibao, tiali goli Jerusalem taun te aga elaluali pesagede tama elalueibao,” Genuai Bidigo te po wai dao.

⁷ “Ena Genuai Bidigo te eno bomo mobaso, te Juda ami bidi dabego bomo bolo ugwa mu igulama, te augwa boi bidi aiyaba ilaibao, tama augwaligo genuai nogi saibao. Tama tibaso, te Devitde bulali wai nõ hani dabe me te Jerusalem we bidi dabego badi te gasa Juda we bidi tigidaligo genuai nogi aiyaba me elaluamo dao, te tiwai si naga elalueibao. ⁸ Te tebo sogode Genuai Bidigo te Jerusalemde bidibo we bidi te obogo bagulubo tiwai yaibao, te boi hwıbo side mubo sabelego te tigi bea sabo tiwai gilama yaibao. Te eno augwali daş walobaso, te boi hwıabo bomo meni yani bidi dabego me, augwali

te polobadu bidali bidi king Devit tiwai bomai bidi pedelaibao. Tama te Devitgo bulali wai nõu dabe te nosali pedalubo hani bage te augwa polalubo bidi bidaibao, te Genuai Bidigo mobo bidi ensel tiwai, ma God aga tiwai digi bidibo tiwai yaibao. ⁹ Tama te sogode eno te Jerusalem dali boi hwainu yali te tigidali bulu tõ kantri eno dolaibao,” Genuai Bidigo te po wai dao.

Augwaligo te bidi enego enai baso, nosali augwali hobede ebo gela waibao

¹⁰ Te Genuai Bidigo po geninama ma weyu te po wali, “Te eno te Devitgo bulali wai nõu hani dabego me te Jerusalem we bidi dabe augwaligo te homu dene eyu tau sabo kolesaga dali, te gedu haluasa po wabo kolesaga me, te si wali pomainu ilaibao. Te eno dwasianu naga egobeo. Tama augwaligo te augwa digi enego enama isali bidiba tononalu, te augwaligo aga gela usu mayu, te bidigo deli digi wai isaide dwai homu dene ebo gela wabo tiwai yaibao. Te augwaligo agade gela dwagila mu weyu, te bidigo aga gomunai ogwa deli isaide gela wabo tiwai yaibao. *

¹¹⁻¹⁴ Te sogode te Jerusalemde genuai gela u mu waibao, te bidi dabego te tõ malu dolo bulu te Megido pesagede te tibo god Hadatrimon dolaide

* **12:10:** Jon 19:37; Ped 1:7

te homu dene eyu gela usu mabo tiwai yaibao. *
Te augwali ayago togwali hani sibi deli delide te
augwa homu dene ebo gela waibao. Te Devitgo
bulali wai nõu hani bidi dabe me, te Natango
bulali wai hani dabe me, te Livaigo bulali hani
wai nõu dabe me, te Simeigo bulali hani wai nõu
dabe me, te gasa hanigo bulali wai nõu hani dabe
tigidali me, te gela usu tigidaligo mawaibao. Te
bulali wai hani deli deli te deliba sisinama, te
bidi dabe gasa badu bidiyu, te we dabe sibi tedali
badu bidalu, tama tigidaligo homu dene ebo
gela usu mawaibao, te augwaligo enani bidide,”
Genuai Bidigo te po wai.

13

¹ “Te tiwai şe pedalubo si da, teda eno ulu ai
me deli munama elalueibao. Te Devitgo bulai
wai nõu dabe me te Jerusalem we bidi dabe
augwaligo te tibo god dabeba lotu olama, te şeşe
hauwa sali. Tibaso, te aişigo augwaligo te dwai şe
yali şeşe tigidali sela şawainogo yaibao,” Genuai
Bidigo te po wai.

Te tibo profet dabe silaibao

² Te Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo gen-
inama ma weyu, te po wali, “Te sogo eno te eno
we bidi hanigo tşde tibo god dabe sela şawaibao,

* **12:11-14:** Te kolesaga page konea silali bidigo homugo te nogi
Hadatrimon page te tibo god me deli da homu yali. Te we bidi
augwaligo lotu po agaba wali, augwaligo homude kone palali te
aga te tigidali kibu be deli delide te deli sa muani sogo naga isibo
dao, tama augwaligo agaba gela umagia mu wali. Tama nosali,
augwaligo homude te aga bidibo ula ma sidu gebo dao homu ebo
dao.

tama te bidi dabego augwali homu kone mu ma palogobeo. Tama eno te tibo profet dabe me sela şawaibao. Tama eno te we bidi dabego dwai homu kolesaga elalubo sela şanama, tama augwaligo te tibo god dabe godolo homu munu ma egobeo. ³ Te bidi me deligo tibo po ola mayu, te profet po obaso da, teda aga aya idago digi aga waibolo te tiwai po walao, ‘Naga digi nago tibo po pusubao,’ po wao. ‘Te Genuai Bidigo po me wabeo. Tibaso, nage isao,’ po wao. Te bidigo te tiwai tibo profet po pusubaso da, teda aga aya idago digi te hwa gego aga enama isilao. ⁴ Te sogo te profet po wabo bidi me deligo te aga na dabe yaide digi te homu pemene eyu, ma te profetgo gudubo ugwa gudulama te profetgo ebo kolesaga tiwai eyu, te we bidi tibo po ola mayu me tegobeo. Menio. ⁵ Te agai tama po weyu, ‘Ena profet menio,’ po waibao. ‘Ena te gi şe naga ebo bidi dao. Ena te bidi me deligo olo şe ebo bidi dao,’ tama po waibao. ⁶ Te bidi me deligo te tiwai po agaba hanalu, ‘Nage magi ilama te nago hagawiade hwa dolaliwe?’ tialima agai tibo po weyu, te tiwai po waibao, ‘Ena te ena abagi me deligo bede te hwaşo dolai da,’ po waibao,” Genuai Bidigo te po wai. *

Godigo te sipsip tonalubo bidide po wali

* **13:6:** Te tobage bidi mebago te profet pedelabo homu ebo bidigo te hwa ge selama, te augwa tigi wale togobo kolesaga wali pali. Te tiwai po te buku 1 Kin 18:28 tede te po elalubao. Tama te bidi dabego aga tigi hagawiade te hwa ge dolali masalu elalubaso sulama, augwaligo te tiwai koneani, te aga profet me deli da homu yali. Tiali goli agai tibo po weyu, te menio po wali.

⁷ Te Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidigo te tiwai po wali, “Bainat hwa, nage hodaluama, tama eno tonalubo se ebo bidi dali hwiāo, te bidi ena pađe bidibo bidi yali goli. Aga ela mubaso da, teda te sipsip dabe wi tedela şawaibao. Te tama tiwai naga eno te ena we bidi dabe dali boi hwiāibao. * ⁸ Tama eno te bulu tō kantri we bidi dabe tigidali te hani sela bugulama, te hani si ela silaibao. ⁹ Tama te me badu bugai elalubo te dwagi yai pedalabo se usu sabo se ilaibao, te bidi mebago te gol me silva te dwai hogomu sela şamainogo te isiba ulubo tiwai yaibao. Tama augwaligo gedu haluasa po enaba obaso da, teda eno augwaligo gedu haluasa po wabo odaibao. Tama eno te tama po augwaliba walaibao, ‘Dage da, eno we bidi dabe da’ obaso, teda augwaligo te tama po waibao, ‘Nage God, dago Genuai Bidi dao,’ po waibao,” Genuai Bidigo te po wai dao.

14

Te boi bidi dabego te Jerusalemba boi hwi yaibao wali

¹ Te Godigo genuai bodolu si te pedelaibao. Tama te bodolu side te boi bidi dabe aselama, te dage Jerusalengo mone dabe me doado bage sagasaibao. Te duga digi tononalubadi digi te augwaligo augwa hasi te doado bage dobola saibao. ² Te Genuai Bidigo digi te tigidali bulu tō kantri ami bidi dabe sela aselama, te augwaligo dage Jerusalem dali boi hwi mainogo yaibao. Te augwaligo Jerusalem dabe aiyaba elaluama,

* **13:7:** Mat 26:31; Mak 14:27

tama augwaligo bede elaluali doado bage tigidali saibao, tama augwaligo te we dabeba me dwai kolesaga yaibao. Te we bidi hani dabe me badu bugai te augwaligo selama, te gasa bulu t̄ kantriba kalabus iligi pali, tama te hani me badu bugai te Jerusalemde bidaibao. ³ Tama Genuai Bidigo te bulu t̄ kantriba boi hw̄igi paibao, te agai hw̄ibo sogo te ebo kolesaga tiwaigo te boi hw̄iaibao wali. ⁴ Te s̄ęę pedalubo sogo Genuai Bidi te bulu du Oliv p̄ade te Jerusalem giliga pedalubo badu dolaluaibao. Tama te bulu du Oliv si badu pedasa pelama, tama genuai bulu odogo te tomode elaluaibao. Te bulu du me badu pedai te bugasa te not badu peyu, te me badu pedai te saut badu pedasa paibao. ⁵ Te dage Jerusalem bage te bulu odogo kilasa pali te bulu Asalba d̄ai usu nigi peyu wi paibao. Te dage asesa polo tama wi peyu, te dage bulali w̄ai n̄u hani dabe te Juda king Usia bidali sogo te genuai t̄ mali yainu ebaso wi pelawali tiwai gilama yaibao.

Tama te bodolu side God, eno Genuai Bidigo, te aga mobo bidi ensel tigidali selama, te nageba asaibao po wai dao. ⁶ Tama te ula te giliga nanobo sogode naga me pedalubeo. Menio. ⁷ Te be hulibo sogo pedalubo side, te ula da me tama te ula naga elaludaibao. Tama tialima, te giliga nanobo sogo me be hulibo sogo me elalugobeo. Genuai Bidi deligo naga te s̄ nisu sogo pedelabo te agai naga konealubao.

⁸ Te sogo te wiegi yai āi te Jerusalemde pedelama te soaibao. Te āi me badu bugai te sigi āi Detsiba peyu, te bugai me badu te genuai

tamu ađi nogi Mediterenianba paibao. Te soabo ađi te tulubage tulubo sogo me te giliga nanobo sogo soaibao. Te ađi me sula sogobeo wali. *
⁹ Tama Genuai Bidi te tigidali bulu tđ kantrigo king bidaibao. Tama tigidali we bidigo aga deliba naga lotu weyu, tama augwaligo aga nogi ebo nogi te e nogi deli naga nogi yaibao.

¹⁰ Te Jerusalem pade elalubo tđ da, te doloba pai tđ malu pedelaibao, te taun Geba te not badu gagalasa te pali, te taun Rimon te Jerusalem te sautba usu naibao. Te Jerusalem taun naga te bulu du me deli ugadu daide elalueibao. Te Jerusalem bagulali obo banis te polobadu elaluali tiwai dajiba usu naibao. Te Benjamingo taun sunumide gagalasa pelama, te Dagebadu Sunumiba te daj usu naibao, te pesagede polobadu sunumi deli elaluali. Tama te daj Hananelgo Tauade gagalasa pali, te kingo wain nigali pesageba usu nigi paibao. ¹¹ Tama te Jerusalem we bidi dabe bugagia bidaibao, te magi nai me deligo augwali munu me ma dologobeo. *

¹² Te Genuai Bidigo dwai gasi me deli te Jerusalemba boi hwjani bulu tđ kantri tigidali bidi dabe augwaliba te gasi pedalomainu ilaibao. Te gasi e tiwai da. Te bidi dabe bididubadi digi te augwaligo tigi wali me gedu me hamena me te damueibao. ¹³ Tama Genuai Bidigo te hani bidi dabe wi ilibaso, te kolesaga umuna saibao. Tama tialima, te bidi dabego te augwali pade bidali bidi dabe pageabi elama ela mueibao. ¹⁴ Tama te Juda bidi hani dabego te Jerusalem tau selama, te

* **14:8:** Ese 47:1; Jon 7:38; Ped 22:1 * **14:11:** Ped 22:3

boi hwaiabao, te Jerusalem we bidi dabe dolidali weyu tama tiaobao. Tama augwaligo te bulu tş kantri bidi dabego doado bage hauwa mu saibao, te gol me silva me ugwa dabe, tama nai dabe saibao. ¹⁵ Tama te boi bidi dabe elali gasi dwai mu te boi bidi dabego pesageba te augwaligo hos dabede, me kamel dabeba, me donki dabeba te gasi pedelaibao.

Te tigidali bulu tş kantri we bidi augwaligo te Genuai Bidiba te lotu waibao

¹⁶ Te Juda dabe augwaligo te boi bidi aiyaba elalubo si da, teda te boi bidi dabego hani dabe bugai bidalubo bage te Jerusalemba tigidali kibu bede asiduaibao. Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidi te augwaligo king bidibaso, te augwaligo agaba naga lotu waibao, te Juda hani me Israel hani isawai bage. Tama te augwaligo Osogo Bidabo Tolu Yabe Bede Te Genuai Bodolu Side wali pelama bidaibao. * ¹⁷ Te bulu tş kantri me deli te we bidi augwaligo te Tigidali Bomo Elalubo Genuai Bidi, te kingba lotu wagi pabo hagela homu ebaso da, teda te tulubage augwaligo tşba me tulugobeo. ¹⁸ Te Isip dabe augwaligo te Tolu Yabe Bede Osogo Bidibo Genuai Bodolu Muani Side te Jerusalemdede lotu wabo hagela homu ebaso da, teda te deli tigi poai gasi te Genuai Bidigo te pişabo homu meni yani te bidi dabeba tagala palali, te gasi Isipba me pedelaibao. ¹⁹ Te tiwai genuai side lotu augwaligo wasiawani da, te Isip dabe me gasa bulu tş kantri bidi dabeba me te deli tigi poai dene saibao wai dao.

* **14:16:** Prs 23:39-43

²⁰ Te sogo augwaligo te tama homu eyu, te tigidali nai Genuai Bidigo nai naga da homu elama, te dwasianu nai belo te hos dabego magede domoani naiba usu nama yaibao. Tama te po me deli augwaligo te belode te tiwai aşani elaluaibao, “Te nai da Genuai Bidigo dao,” teda aşena elaluaeibao. Te olo sospen şeş dabe tama me te Genuai Bidigo bede munaluali nai baso da, teda Genuai Bidigo nai mu pedelaibao, te ofa ebo kaneme gelebo genuai pou dis dabe tiwai yai baso te Genuai Bidigo dao. ²¹ Tama te olo sospen dabe te Jerusalem dabe me Juda dabego be tigidalide munalubaso da, te nai augwali me te Genuai Bidigo nai pedelaibao. Nosali te bidi mego te sospen dabe te Genuai Bidigo beba sela pelama, te we bidi dabego ofa yabo kibu mi ulumainogo abelao po me wagi pogobeo. Menio. Te we bidi dabego augwa sospen dabe digi sesaibao, magi baso meni, tigidali sospen te Genuai Bidigo nai mu elaluaeibao homu eyu po waibao.

**Godigo dwagi yai po buku
The Holy Bible in the Dadibi Language of Papua New
Guinea**

Buk Baibel long tok ples Dadibi long Niugini

copyright © 1987, 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Dadibi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

f3fb5335-7c77-5120-883d-cc05478d7362